

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πολυτεχνική Σχολή
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου

Ημερίδα Επιχειρηματικής Ανακάλυψης
για την Εξειδίκευση των Δράσεων στους τομείς :

«Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα» και «Δημιουργικός Τουρισμός» στο
πλαίσιο της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Θεσσαλίας

Δημιουργικός τουρισμός

Καθ. Δημήτρης Γούσιος

Τρίκαλα, 19 Νοεμβρίου 2015

Δημιουργικός τουρισμός

- *« Πες μου και θα το ξεχάσω, δείξε μου και θα το θυμάμαι, αν με κάνεις να συμμετέχω θα καταλάβω ».*
Confucius
- *Να δημιουργώ παρά να βλέπω*
- *Λιγότερα μουσεία πιο πολύ τόποι*

Δημιουργικός τουρισμός

- Η έννοια του δημιουργικού τουρισμού γεννήθηκε το 2000 για να εκφράσει μια νέα μορφή και ένα νέο φαινόμενο
- Η κρίση επιταχύνει τις εξελίξεις στον τομέα της κατανάλωσης όμως οι νέες συμπεριφορές θα παραμείνουν μετά την κρίση,
- Απόρριψη του μαζικού τουρισμού και των ειδώλων του : τυποποιημένες επισκέψεις, ελάχιστη διαδραστικότητα, παθητική στάση στις διαδικασίες επισκέψεων κλπ.
- η αναζήτηση νοήματος, ανθρώπινης επαφής, αυθεντικότητα, αξιοποίηση των παραδόσεων.
- Τάσεις που συμβάλλουν στην ανάπτυξη νέων συνηθειών και μορφών ταξιδιών όπως ο δημιουργικός τουρισμός.

Ορισμοί:

- ΔΤ μορφή συμμετοχικού τουρισμού με έντονες σχέσεις με τον πολιτισμό κληρονομημένο και σύγχρονο. Όλο και περισσότεροι ταξιδιώτες επιθυμούν να ανακαλύψουν τον τοπικό πολιτισμό συμμετέχοντας σε μια δημιουργική δραστηριότητα για να βιώσουν μοναδικές εμπειρίες,
- Richards: παρότρυνση προς τους τουριστικούς προορισμούς "να μην βασίζονται πλέον αποκλειστικά στην προώθηση του πλούτου της υλικής κληρονομιάς τους, αλλά να αποβλέπουν στην αξιοποίηση σε βάθος του άυλου πλούτου τους".
 - Αυτό αποτελεί τη βάση της αυριανής διαφοροποίησης μεταξύ των τουριστικών προορισμών ανάλογα με την ικανότητά τους να αναπτύξουν το ανθρώπινο κεφάλαιό τους και την τεχνογνωσία τους, όπως και πολλαπλές ευκαιρίες εμπειριών για τους επισκέπτες.

Τι εννοούμε μ' αυτή την έννοια;

- το σύνολο των τουριστικών πρακτικών βασισμένων σε πρακτικές ερασιτεχνών στους τομείς της τέχνης, της βιοτεχνίας και τεχνογνωσιών (σεμινάρια κεραμικής, αγιογραφίας, γαστρονομίας, φωτογραφίας μουσικής, χορών, αλλά και εργαστήρια ψηφιακής τέχνης κτλ.).

 ο κάθε τόπος και το ανθρώπινο δυναμικό του πρέπει να εντοπίσει τη μεγάλη ποικιλία τομέων που θα επιτρέπουν στον κάθε επισκέπτη να εμπλουτίσει την πρακτική ή τις γνώσεις μιας εξειδίκευσης/ειδικότητας.

Επισημάνσεις του ΟΟΣΑ (έκθεση 25/09/2014)

- « ο δημιουργικός τουρισμός διακρίνεται από τα κλασικά μοντέλα πολιτιστικού τουρισμού από την ίδια τη βάση του: οι άυλες δεξιότητες και οι εμπυχωτές- ενεργοποιητές.
- Το νέο μοντέλο ΔΤ μπορεί να:
 - φέρει σημαντικότερη προστιθέμενη αξία,
 - αυξήσει την τουριστική ζήτηση και
 - διαφοροποιήσει την προσφορά.
- Η καινοτομία που γεννούν οι δημιουργικές επιχειρήσεις φέρνει νέες εξελίξεις όπως η εμφάνιση νέων ενδιάμεσων για την τοπική οικονομία και η ενίσχυση της ελκυστικότητας των τόπων.

Οργάνωση

- Πρωτοπόρος ήταν το Creative Tourism Network. Ιδρύθηκε το 2010, με πρωτοβουλία του Παρισιού, της Ρώμης και της Βαρκελώνης.
 - Βασικός στόχος: η ανταλλαγή καλών πρακτικών και η πρόσκληση νέων προορισμών να υποστηρίξουν και να δομούν τον δημιουργικό τουρισμό τους,
- η Creative Tourism Austria κατέγραψε μια προσφορά βιοτεχνικών εργαστηρίων και καλλιτεχνικών σεμιναρίων σε εθνική κλίμακα.
- Στο Παρίσι δημιουργήθηκε ένα ιστότοπος <http://www.creativeparis.info>, με πάνω από χίλια εργαστήρια και σεμινάρια σε 8 κατηγορίες :
 - πλαστικές τέχνες, και βιοτεχνία ειδών τέχνης,
 - ζωντανές τέχνες και μουσική/
 - φωτογραφία, κινηματογράφος, multimédia /
 - κηπουρική τέχνη και ανθοκομική τέχνη/
 - μαγειρική τέχνη/
 - μόδα και design /
 - επιστήμες και τεχνικές/
 - γραφή και φιλοσοφία.

Δημιουργικός τουρισμός: 3^η γενιά

Ο ΔΤ θεωρείται ως ο τουρισμός νέας γενιάς.

- Διαχρονικά:
 - 1^η γενιά συνδέθηκε με τον τουρισμό της παραλίας (ξεκούραση και διακοπές)
 - 2^η γενιά ζητούσε ένα πολιτιστικό τουρισμό προσανατολισμένο προς τα μουσεία και τις πολιτιστικές επισκέψεις.
 - Ο επισκέπτης του ΔΤ επιζητεί να έχει μια αλληλεπίδραση εκπαιδευτική, συναισθηματική, κοινωνική και συμμετοχική με τον τόπο, το ζωντανό πολιτισμό του και τα άτομα που ζουν σ' αυτόν. Οι τουρίστες να αισθάνονται ως πραγματικοί πολίτες,

Από τον πολιτιστικό στον δημιουργικό τουρισμό

	Πολιτιστικός Τουρισμός	Δημιουργικός τουρισμός
Προσανατολισμός	παρελθόν	μέλλον
Εξωτερικεύσεις	Διατήρηση	Καινοτομία
Οργάνωση/Δομή	προϊόν	Υπόβαθρο και περιεχόμενο
Διαδικασία	Ερμηνεία	συνδημιουργία
Δημιουργία Αξίας	Αλυσίδες αξίας	Δίκτυα αξιών
Δεξαμενή αξίας	Ανάντι	Κατάντι
χρηματοδότηση	δημόσια	εμπορική

Η κατάσταση σήμερα και οι προοπτικές

- Στην Ελλάδα και Θεσσαλία υπάρχουν σήμερα, κάποιες προτάσεις και λίστες προσφορών χωρίς καμιά να προτείνει μια προσέγγιση που θα επιτρέψει να αξιολογηθούν, να δομηθούν ή να εμπορευματοποιηθούν με τρόπο επαγγελματικό.
- Υπάρχει ωστόσο ένα δυναμικό που συνδέεται με:
 - Την πλούσια και ποικιλόμορφη υλική και άυλη κληρονομιά αλλά και ο πρωτότυπος σύγχρονος πολιτισμός
 - Την ύπαρξη εκατοντάδων πολιτιστικών συλλόγων με χιλιάδες μέλη
 - Ένα εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό σε τομείς κλειδιά όπως η ψηφιακή τεχνολογία
 - Άτομα φορείς της παράδοσης (κεραμιστές, αγιογράφοι, παραδοσιακοί μουσικοί κτλ)

Τι πρέπει να προσέξουμε

Η σημασία του τόπου

- Αυτή η 3^η γενιά απαιτεί μια εξέλιξη εκ μέρους των οργανωτών:
 - να αναγνωρίσουν τη **δημιουργικότητα του τόπου τους ως ένα πόρο**,
 - να προσφέρουν **νέες ευκαιρίες** για τα ενδιαφέροντα των τουριστών.
- Ο ΔΤ συνδέεται με τον πολιτισμό, άρα οι πολιτιστικές εκφράσεις σε κάθε τόπο θα πρέπει να είναι **μοναδικές**. Πχ η ημινομαδική παράδοση του Ασπροποτάμου, το μουσικό περιβάλλον που γέννησε τον Τσιτσάνη.
- Ο ΔΤ αποτελεί ένα ταξίδι προς μια εμπειρία δεσμευτική και αυθεντική, εμπλέκοντας τη συμμετοχική εκμάθηση των τεχνών, της κληρονομιάς ή ενός ιδιότυπου στοιχείου ενός τόπου.

.

Συμμετοχή, τοπικός πολιτισμός, δημιουργικές τεχνικές και δραστηριότητες ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

- Ο ΔΤ χαρακτηρίζεται από την αλληλεπίδραση των ταξιδιωτών με τους **ντόπιους** γύρω από συμμετοχικές δραστηριότητες σε ένα **τόπο** ή σε ένα **τοπικό πολιτισμό**
- Ο ΔΤ επιτρέπει στους συμμετέχοντες να ανακαλύψουν **τις δημιουργικές τεχνικές μιας περιοχής** όπου πηγαίνουν, είτε πρόκειται για τέχνες και βιοτεχνίες, χορό, μαγείρεμα, σχεδιασμό κοσμημάτων, ...
- Άρα ο **τοπικός πολιτισμός προσεγγίζεται** μέσω της συμμετοχής του επισκέπτη σε εργαστήρια και δημιουργικές δραστηριότητες του τόπου διαμονής

Εδαφικοί Πόροι

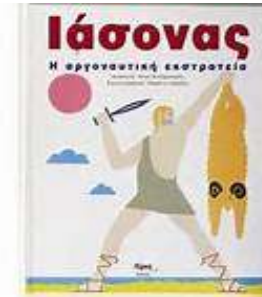
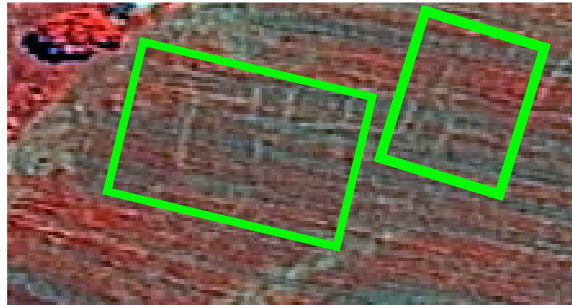
- η συνάντηση κληρονομιάς και ανθρώπινου δυναμικού επιτυγχάνεται μέσα από μια διαδικασία εντοπισμού, ανάδειξης και μετατροπής του πολιτιστικού πόρου σε προϊόν και υπηρεσίες,
- Πρόκειται για μετατροπή των κοινότυπων πόρων που διαθέτει ο κάθε τόπος σε ιδιότυπους μέσω της ανάδειξης όλων των συστατικών ενός πόρου
 - προβολή στο χώρο ενός αρχαίου μύθου ή της δραστηριότητας μιας αρχαίας προσωπικότητας (Ασκληπιός),
 - Ανάδειξη των ιδιαίτερων τεχνικών της απόδοσης των τοπικών ηχοχρωμάτων της μουσικής παραδοσιακής και λαϊκής, ή του πλούτου των ρυθμών και των βημάτων των τοπικών χορών,
 - Αξιοποίηση της βυζαντινής παράδοσης στην τέχνη αλλά και στη μουσική με βάση τα Μετέωρα και άλλα μοναστήρια,
 - Αξιοποίηση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς σχετικής με τις ποιμενικές και ημινομαδικές δραστηριότητες

Οι πόροι δημιουργούν προϋποθέσεις ανάπτυξης, όχι όμως την ανάπτυξη χωρίς την **ενεργοποίηση και άλλων παραγόντων**

- Εστίαση στους ενεργοποιητές των πολιτιστικών στοιχείων της θεσσαλικής οικονομίας που θεωρητικά είναι πιο κοντά στην αγορά :
 - ο δημιουργικός τουρισμός, αθλητισμός και ψυχαγωγία κτλ
 - η διαφήμιση,
 - η ψηφιακή δημιουργία,
 - αγορά έργων τέχνης & αρχαιότητας,
 - αρχιτεκτονική,
 - γαστρονομία & κρασί,
 - μόδα, σχέδιο
- Σύνδεση με την περιοχή και τους επιμέρους τόπους

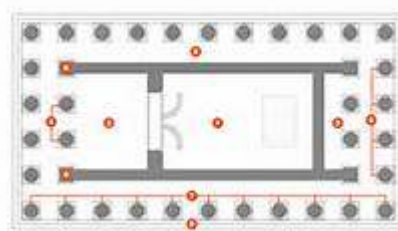
Ο μύθος και η εικονική πραγματικότητα να οδηγούν στον τόπο αναφοράς

Εντοπισμός

← Μύθος

Ανάδειξη

Ανάδειξη

Αξιοποίηση

Σύνδεση με
τον τόπο

Πολιτιστική
διαδρομή

εντοπισμός του δυναμικού εμπνευστών

- Εργαστήρια, επαγγελματίες που συνδέονται με τις τέχνες,
- Ειδικοί της ψηφιακής τεχνολογίας και των multi-media
- Οι πολιτιστικοί και περιβαλλοντικοί σύλλογοι,
- Ιδιωτικές επιχειρήσεις που ενεργοποιούνται στον τομέα του τουρισμού
- ΙΕΚ, ΚΕΚ, Εργαστήρια ΑΕΙ/ΑΤΕΙ
- Απόφοιτοι συναφών σχολών ΑΕΙ/ΑΤΕΙ (αρχαιολόγοι, ιστορικοί, διαχείριση πολιτιστικού αποθέματος, πληροφορικής, αρχιτέκτονες κτλ)

Η σχέση Πόλη - Ύπαιθρος

- Η πόλη δεν μπορεί να αναλάβει την εμπύχωση των δημιουργικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται στους πόρους της υπαίθρου παρά μόνο την οργανωτική υποστήριξη
- Αντίθετα μπορεί να σχεδιαστούν δραστηριότητες διακριτές, συμπληρωματικές μεταξύ πόλης και υπαίθρου,
- Υπάρχει γι' αυτό ανάγκη γρήγορης επιμόρφωσης εμπυχωτών της υπαίθρου οι οποίοι μπορούν να αναζητηθούν στα μέλη των πολιτιστικών συλλόγων, στους νέους και στους αποφοίτους των ΑΕΙ/ΑΤΕΙ.

Στρατηγική επιλογή

- Η ανάπτυξη του πολιτιστικού-δημιουργικού τουρισμού θα αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά τον ανταγωνισμό που προκύπτει από την :
 - πολιτιστική υπερπροσφορά,
 - πολιτιστική αναπαραγωγή με αντιγραφή προγραμμάτων και προσφορών και την
 - εξασθένιση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που αυτό συνεπάγεται,

Τα πλεονεκτήματα της Στρατηγικής για την ανάπτυξη του δημιουργικού τουρισμού

- ☐ Ανταγωνιστικότητα – διακριτότητα
- ☐ Μικρό κόστος υποδομών
- ☐ Μικρές ανάγκες χρηματοδοτήσεων για άυλες δράσεις
- ☐ Δεν εμφανίζει επιχειρηματικούς κινδύνους
- ☐ Απευθύνεται σε «πιστές» αγορές
- ☐ Μπορεί να καλύψει όλη την περιοχή
- ☐ Μπορεί να ελεγχθεί από την τοπική κοινωνία

Ριζικές αλλαγές στην προσέγγιση του δημιουργικού τουρισμού

- Αυτή η ανταγωνιστικότητα απαιτεί πλέον επενδύσεις:
 - όχι στις υπηρεσίες (μπορούν να αντιγραφούν) **αλλά στη διακριτότητα και στις εμπειρίες**
 - Όχι στις υποδομές **αλλά στην ικανότητα των τοπικών κοινωνιών και επιχειρηματιών να αξιοποιήσουν τους πόρους** (πολιτιστικούς τουριστικούς)
- Η επιχείρηση δεν αποτελεί πλέον στόχο προσέλκυσης για μια περιοχή αλλά μέσο επίτευξης

Το έλλειμμα στην οριζόντια και κάθετη συνεργασία

Για να λειτουργήσει μια τέτοια οικονομία που βασίζεται σε συλλογικά αγαθά (ΦκΠΚ, τεχνογνωσίες κτλ)

απαιτεί τη συνεργασία

- ☐ των κοινοτήτων και των κοινωνικών τοπικών φορέων ως ιδιοκτήτες και διαχειριστές της ΦκΠΚ
 - ☐ στελέχη, εμπυχωτές, οδηγοί κτλ
- ☐ του ιδιωτικού τομέα ως παραγωγοί τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών (ξενοδόχοι, άλλες επιχειρήσεις...)
 - ☐ επιχειρηματικό δυναμικό

Συνεργασίες-δικτυώσεις

Για τη συνεργασία απαιτούνται **δικτυώσεις** και **συντονισμός**, αλλά και **μηχανισμοί** που θα εξασφαλίσουν την **επιχειρησιακή σύνδεση** μεταξύ :

- Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
- τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών
μέσω δημιουργικών δράσεων

Οργάνωση, συντονισμός και διακυβέρνηση

- Η αξιοποίηση των πόρων ως συλλογικά αγαθά, οι δικτυώσεις και η ανάγκη συντονισμού οδηγούν στη συνάντηση του δημόσιου, κοινωνικού και ιδιωτικού τομέα, η οποία μπορεί να καταλήξει σε μια μορφή διακυβέρνησης η οποία θα:
 - συντονίζει τη σχέση πόρου, εμπυχωτών και προσφοράς υπηρεσιών,
 - παρακολουθεί την εφαρμογή και τα αποτελέσματα της στρατηγικής για την ανάπτυξη του δημιουργικού τουρισμού στη Θεσσαλία
- **Τίθεται το ζήτημα της διανομής τα κερδών με βάση τη φύση του πόρου**

Η εισαγωγή οργανωτικής καινοτομίας :

1. **οριζόντια οργάνωση** της ανάδειξης και αξιοποίησης των πολιτιστικών πόρων και των απαραίτητων υποδομών υπό τη μορφή δημιουργικών δράσεων-θεματικών εξασφαλίζοντας,
 - **Στην κλίμακα του Δήμου** : ένα σύνολο πόρων ΦΚΠΚ στο εσωτερικό μιας εδαφικής περιοχής ανακάλυψης (Δήμος),
 - **Στην κλίμακα της περιφέρειας**: την οργάνωση θεματικών δράσεων μέσω της διασύνδεσης αυτών των τοπικών γεωγραφικών ζωνών.
2. **Κάθετη Οργάνωση**: σ' αυτή την κλίμακα, τις ροές και εξυπηρετήσεις συντονίζει ο κεντρικός φορέας που θα δημιουργηθεί γι' αυτό το σκοπό
 - επιλογή ώριμων προτάσεων, προβολή, κρατήσεις, υποδοχή κτλ
 - διαχείριση της σχέσης με τον πελάτη: παρακολούθηση πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το εργαστήριο που θα συμμετάσχει.

Συμπέρασμα

- Ο ΔΤ, σύμβολο μιας εποχής που διψά για εμπειρίες, ανταλλαγές, αυθεντικότητα και έκφραση των ατομικών ταλέντων, έχει ένα λαμπρό μέλλον.
- Με βάση τον αριθμό των επαγγελματιών που δημιούργησε ο συμμετοχικός τουρισμός τα τελευταία χρόνια, μπορούμε να ενθαρρύνουμε τους επιχειρηματίες, νεοσύστατες επιχειρήσεις και προορισμούς να ενδιαφερθούν γι' αυτό το πολιτιστικό και τουριστικό φαινόμενο του οποίου το δυναμικό απέχει ακόμη πολύ από το να έχει αξιοποιηθεί.